

Лойчик Аліна, Чижевська Лариса

alinalojtschyk@gmail.com, geolora@ukr.net

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ РЕКРЕАЦІЙНОГО ОСВОЄННЯ УЗБЕРЕЖНИХ ТЕРИТОРІЙ БІЛОГО ОЗЕРА ВОЛОДИМИРЕЦЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Рекреаційне освоєння – це процес пристосування території до певних видів відновлювальної діяльності людини. Рекреаційні потреби населення й відповідні можливості природи доволі часто є незбалансованими. У межах Рівненської області сформувались чималі площі рекреаційних зон, зокрема, навколо водойм. Найбільш неврегульованою та проблемною є рекреаційна діяльність в узбережній зоні Білого озера. Задля раціонального використання унікальної території необхідно виявити переважаючі антропогенні впливи й дослідити відповідні наслідки.

Озеро Біле – це водойма карстового походження, що знаходиться у Володимирецькому районі Рівненської області, у межах Білоозерського лісництва Рівненського природного заповідника. Площа озера – 426 га, пересічна глибина

становить 4 м, у западинах – до 20-26 м. Вода в озері чиста і прозора, з підвищеним вмістом гліцерину. На дні озера можна побачити ареали молодильника озерного, що занесений до Червоної книги України. Узбережжя зарослі очеретом і кугою озерною, поміж яких трапляються ділянки латаття білого. Безпосередньо до озера прилягають заповідні лісові та болотні масиви, що підлягають охороні і не можуть піддаватись інтенсивному господарському використанню [1, с.167]. У той же час приозерні ділянки є надзвичайно привабливими для рекреаційної діяльності. Це зумовлено сприятливими природними умовами, різноманітністю та естетичною привабливістю ландшафтів, наявністю ягідних і грибних масивів, цілющими властивостями води, транспортною доступністю.

На березі озера з 60-х років 20 століття діяла профспілкова лікувальна установа, на базі якої Рівненською АЕС створено реабілітаційно-оздоровчий комплекс "Біле Озеро". Для забезпечення його діяльності з Рівненського природного заповідника вилучено смугу шириною по 50 м в межах узбережжя озера Біле та акваторії (відповідно по 22 га суші й води) для облаштування рекреаційної зони [4, с. 39].

Рекреаційне освоєння та вплив на ландшафти поозер'я має переважно сезонний характер. Найбільша рекреаційна активність у реабілітаційно-оздоровчому комплексі «Біле озеро» простежується упродовж літнього періоду. Чисельність рекреантів на берегах озера у сприятливі для відпочинку літні дні становить понад 1500 осіб. Переважна більшість з них є мешканцями прилеглих населених пунктів. І лише десята частина туристів прибуває з інших регіонів України. Доволі часто можна зустріти іноземних громадян. Взимку відпочивальників приваблює до озера риболовля.

Щороку, наприкінці липня, на березі озера, проводиться молодіжний музичний фестиваль «Біле озеро». Його основною метою є підняття духовного і культурного рівня молоді, привернення уваги до збереження довкілля, популяризація здорового способу життя. На це дійство збирається близько 14 тисяч туристів. Як результат, під рекреаційне навантаження потрапляють акваторія й прилеглі до неї лісові масиви Білоозерського лісництва. Рекреанти здійснюють на місцеві ландшафти прямі й непрямі впливи, зумовлені безпосередньою їх присутністю та діяльністю, використанням транспорту, водних мотоциклів, функціонуванням реабілітаційного центру [3, с.134]. Під час такої діяльності використовуються лісові масиви для паркування автомобілів, будиночків на колесах, встановлення наметів із заготовленою лісових матеріалів, розпалювання вогнищ, спілкування, прогулянок, ігор, купання в озері, виловлювання риби, збирання грибів, ягід, квітів тощо [3, с. 122].

Слід зауважити, що доступ до води у Білому озері неоднаковий в різних частинах узбережної зони. А отже, із зростанням кількості людей, що скупчується в межах облаштованих пляжів, простежується зниження якості води. Сприяє цьому не тільки купання й плавання в озері, а й використання туристами водних мотоциклів, що руйнують берегову лінію, забруднюють воду паливно-мастильними матеріалами, призводять до змутнення мілководних ділянок озера і, як наслідок, поширення водних бур'янів. На дозвіллі туристи збирають різні за формою, розмірами та забарвленням узбережні мінерали на сувеніри. Ця діяльність призводить до збідніння їх природних запасів [2, с.156].

На берегах озера наявні значні ресурси лікарських та ягідних рослин. Незважаючи на те, що територія є заповідною, відпочивальники активно використовують лісові комплекси для збирання ягід, грибів, трав, квітів, що супроводжується витоптуванням ґрунту, трав'янистого покриву, руйнуванням лісової підстилки, підліску й деревостану. Сприяє цьому й випасання худоби місцевими мешканцями. Віддалені зміни природних комплексів пов'язані з переущільненням ґрунту й розвитком ерозійних процесів.

Рекреаційна діяльність негативно впливає на фауністичні ресурси узбережної зони. Упродовж фестивалю «Біле озеро» шум музики відлякує птахів. Активна діяльність туристів на березі озера та в межах лісових масивів негативно впливає на добову активність тварин. До озера часто навідуються браконьєри. Надмірний вилов риби зумовлює скорочення її запасів та зниження біорізноманіття, що напряму впливає на чисельність рибоїдних птахів [2, с.218].

Актуальною є проблема забруднення вод Білого озера стоками та відходами внаслідок встановлення наметів і транспорту безпосередньо біля водного плеса. Збільшення кількості комунальних стоків є причиною зростання концентрації елементів живлення, яка у природному стані доволі низька. Зважаючи на це, та, враховуючи відсутність проточності води в озері, з часом, в межах окремих його ділянок, може розпочатись процес евтрофікації. Остання, як відомо, є незворотнім процесом, що неминуче призводить до втрати водойми. Узбережжя озера Білого потерпає від великої кількості сміття та інших відходів, що залишають рекреанти. Скупчення побутових відходів сприяє поширенню паразитів та інфекцій. Варто зазначити, що заковування сміттєвих відходів дуже швидко перетворить берег озера на «місячний ландшафт» [5, с.126]. Туристи використовують воду Білого озера для миття посуду із застосуванням хімічних засобів, що є шкідливими для біоти.

Рекреаційне освоєння Білого озера ґрунтується на забезпеченні культурних та лікувальних потреб жителів Рівненщини та прилеглих регіонів. Водночас, туристсько-рекреаційна діяльність населення, як зазначено вище, вже призвела до низки негативних змін у місцевому середовищі. Існує необхідність збереження природних комплексів поозер'я та Білоозерського лісництва загалом, підтримання їх в оптимальному стані з метою передачі наступним поколінням. З цією метою важливо вжити дієвих заходів управлінськими, екологічними та правоохоронними структурами для гармонізації відносин між рекреантами і природою. Комплекс конкретних заходів для раціональної організації території та захисту екосистем повинен бути розроблений і впроваджений у якомога коротші терміни.

Список використаних джерел: 1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України : *Методологія та методика аналізу, термінологія, районування* : Монографія. – К. : ВПЦ "Київський Університет", 2001. – 397 с. 2. Коротун І. М. *Географія Рівненської області* / І. М. Коротун. – Рівне : РІПКПК, 1996.–274 с. 3. *Природно-заповідний фонд Рівненської області* / Під ред. Ю. М. Грищенка. – Рівне : Волинські обереги, 2008. – 216 с. 4. Шукель І. В. *Проблеми рекреаційного освоєння прибережної смуги озера Біле Рівненського природного заповідник* / І. В. Шукель, А. П. Дида, В. А. Бачук // *Проблеми урбоекології та фітомеліорації*. – 2003. – Вип. 13.5. – С. 38-44. 5. Шукель І. В. *Негативні екологічні ефекти рекреаційного освоєння прибережної смуги заповідного озера Біле* / І. В. Шукель // *Заповідна справа та охорона природи*. – 2004. – Вип. 11.4. – С. 120-128.

**Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії**

**Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej**

**Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie
Wydział Nauk Społecznych**

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

**Матеріали IV Міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції**

(м. Луцьк, 9–10 квітня 2020 р.)

**Луцьк
2020**

УДК 911.3:30/33(477.82)(082)
С90

Рекомендовано до друку вченою радою географічного факультету
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № __ від __.2020 р.)

Рецензенти: **Фесюк В. О.** – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Шубалий О. М. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки Луцького національного технічного університету

С90 **Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів : матеріали IV Міжнар. наук.-**
практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 9–10 квітня 2020 р.) / за ред.
Ю. М. Барського, С. О. Пугача. – Луцьк, 2020. – 142 с.

У збірнику висвітлюються проблеми сучасної географічної та економічної науки, які були розглянуті на IV Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції. Розкриваються питання теорії та методології географічних досліджень, регіональних економічних студій, освітніх технологій у географії та економіці, а також проблеми суспільно-географічних, природно-географічних, рекреаційно-туристських досліджень Волині та прилеглих територій.

Для широкого кола фахівців, які працюють у сфері географії, економіки, державного управління, освіти, рекреації та туризму, краєзнавства. Видання також буде корисним для вчителів, аспірантів та студентів, а також усіх, хто цікавиться проблемами регіональних досліджень.

УДК 911.3:30/33(477.82)(082)

© Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, 2020
© Колектив авторів, 2020

ЗМІСТ

ІСТОРИЯ, ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	6
<i>Грицевич В.</i> Ймовірносний підхід до кількісної оцінки економіко-географічного положення	6
<i>Грицевич В.</i> Урбаністичні гнізда як осередки геоторіальної організації суспільства	8
<i>Kejna M., Golub G.</i> Perspectives of the development of foreign economic relations of the Volyn oblast and the Republic of Poland	10
<i>Lohvynova M.</i> Stages of forced internal displacement of the population from East Ukraine	12
<i>Pohrebnyi T., Lyatsevich L., Popovich G., Glushko S.</i> Role of demographic situation in socio-economic development	15
<i>Поручинський В., Ніколайчук О.</i> Основні напрями дослідження міста	17
<i>Потапова А., Гарбуза І.</i> Методи дослідження сакральної географії	19
<i>Потапова А., Дмитроца І.</i> Етапи наукового дослідження сталого розвитку регіону	20
<i>Пуґач С.</i> Світова пандемія COVID-19: географічні аспекти проблеми	22
<i>Пуґач С., Водько О., Бакалейко В.</i> Деякі аспекти дослідження транспортних систем регіону	24
ГАЛУЗЕВІ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЛИНИ ТА ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ	27
<i>Барський Ю., Дзямко О.</i> Сучасна демографічна ситуація міста Нововолинськ ..	27
<i>Буцук С., Поторась О., Голуб Г.</i> Аналіз ринку праці міста Луцьк	28
<i>Геналюк Р., Пахалюк С., Потапова А.</i> Проблеми та перспективи вирощування равликів в Україні	31
<i>Геналюк Р., Потапова А.</i> Вирощування технічної коноплі в Україні: проблеми та перспективи розвитку	33
<i>Голуб Г., Дубинецький О., Мудрик Я.</i> Геодемографічні проблеми Волинської області та перспективи їх вирішення	35
<i>Голуб Г., Мельничук М.</i> Оцінка сучасного стану зовнішньої міграції населення міста Ковель	37
<i>Краснопольська Н., Вдовичук І., Семенюк М.</i> Соціально-демографічні чинники формування роздрібного товарообігу Волинської області	39
<i>Краснопольська Н., Панасюк С., Рудчик О.</i> Аналіз економічних чинників у формуванні роздрібного товарообігу Волинської області	41
<i>Краснопольська Н., Семенюк О., Силивонюк К.</i> Структура товарообігу внутрішнього товарного ринку Волинської області	42
<i>Краснопольська Н., Силивонюк К., Семенюк О.</i> Особливості просторового розміщення закладів внутрішньої торгівлі Волинської області	44
<i>Краснопольська Н., Шелест Н., Мосійчук І.</i> Сучасні трансформації освітнього комплексу Рівненської області	46
<i>Лотоцький Н., Барський Ю.</i> Сучасні особливості природного та міграційного руху населення у містах Волинської області	47
<i>Маковецька Л., Юрковська Ю.</i> Проблеми та перспективи оптимізації рівня транспортної забезпеченості Волинської області	50
<i>Погребський Т., Давидюк В., Дацюк В.</i> Переваги та недоліки впровадження ринку землі сільськогосподарського призначення в Україні	53
<i>Погребський Т., Давидюк В., Дацюк В.</i> Переваги та недоліки реформи децентралізації в Україні	55

Погребський Т., Кошулинська Т., Глушко С. Основні причини та наслідки міграційного руху населення міста Луцька	58
Поручинська І., Бабій М. Особливості розвитку рослинництва у Луцькому районі	60
Поручинська І., Пахалюк С. Сучасна адміністративно-територіальна реформа Рівненської області на прикладі Дубенського району	61
Поручинський В., Сацюк Р. Сучасні особливості функціонування паливно-енергетичних галузей Волинської області	62
Потапова А., Коземіров Б. Географічні особливості географії релігій Волинської області	64
Потапова А., Підвальна О. Природно-ресурсний потенціал Колківської об'єднаної територіальної громади	65
Потапова А., Фенко В. Стратегічний розвиток Херсонської області	67
Пугач С., Поліщук О. Видова структура плодових та ягідних насаджень у Волинській області	69
Сегіда К., Карайченцева Г. Регіональні особливості відтворення населення України	72
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДНИХ УМОВ ТА РЕСУРСІВ ВОЛИНИ ТА ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ	76
Барський Ю., Гнип А. Аналіз природно-географічних чинників розвитку соціально-демографічної ситуації міста Володимир-Волинський	76
Гурний Д., Чижевська Л. Поверхневі води Ківерцівського району Волинської області	78
Гурний Д., Чижевська Л. Роль природно-ресурсного потенціалу Ківерцівського району Волинської області у формуванні спеціалізації господарства	80
Павловська Т., Білецький Ю., Степанюк І. Геоморфологічні дослідження Волинської області	82
Фідзіна К., Карпюк З. Заказники у структурі природно-заповідного фонду Дубенського району Рівненської області	85
Шкарупелова І., Чижевська Л. Сучасний стан і напрямки використання ботанічного заказника «Теребіжі» Славутського району Хмельницької області ...	88
РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ ВОЛИНИ ТА ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ ..	90
Вакота Д., Єрко І. Характеристика основних передумов розвитку туризму м. Луцька	90
Єрко І., Качаровський Р., Антипюк О., Чир Н. Шкільні музеї турійського району Волинської області як складова пізнавального туризму	93
Качаровський Р., Єрко І., Чир Н., Антипюк О. Бібліотечна система Волинської області як об'єкти туристичної інфраструктури	95
Лойчик А., Чижевська Л. Екологічні наслідки рекреаційного освоєння узбережних територій білого озера Володимирецького району Рівненської області	98
Патійчук В., Саванюк С. Основні дестинації православного релігійно-паломницького туризму у Волинській області	100
Питуляк М., Питуляк М. Природно-ресурсний потенціал розвитку сільського зеленого туризму в Тернопільській області	104
Слащук А., Бернадська Г., Коломис В., Ховайло О. Туристична інфраструктура на території об'єктів природно-заповідного фонду Рівненської області	107
Федонюк В., Федонюк М. Аналіз можливостей використання нових рекреаційно-туристичних об'єктів Любомльського району Волинської області	109

РЕГІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ	112
<i>Геналюк Р., Павліха Н.</i> Особливості процесу формування та реалізації державної політики розвитку територіальних громад в Україні	112
<i>Киришко С., Сосницька Я.</i> Бджільництво України: сучасний стан та проблеми розвитку	115
<i>Козакова О.</i> Регіональні студії як напрям наукового пізнання	117
<i>Кулик С.</i> Стадіонна дипломатія КНР у країнах Африки	118
<i>Маковецька Л., Сироватка О.</i> Умови та чинники територіальної організації сфери культури у Волинській області	121
<i>Маковецька Л., Швець А.</i> Історичні аспекти формування глобальних брендів ...	124
<i>Поручинський В., Мосор В.</i> Роль стратегічного маркетингового управління у розвитку регіону	125
ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОНОМІЦІ	127
<i>Барський Ю., Давидов М.</i> Головні завдання екологічної освіти	127
<i>Бенедюк В., Бойчук Є., Бушук С.</i> Методичні особливості організації самостійної роботи учнів при вивченні географії	129
<i>Бенедюк В., Переходько К., Гонтарук Л.</i> Організація роботи географічного гуртка	130
<i>Погребський Т., Глушко С., Гречко І.</i> Методика застосування суспільно-географічних досліджень захворюваності населення у навчально-виховному процесі вищої школи	132
<i>Потапова А., Заватіна О.</i> Інклюзивна освіта в Україні: результати впровадження	134
<i>Потапова А., Сучко О.</i> Особливості територіального розподілу вступників географічного факультету Східноєвропейського національного університету	135
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ	138